

"Dünyada sana ait çok emirler vardır. Amma ne mâhiyetlerinden ve ne âkıbetlerinden haberin olmuyor..." cümlesini devamıyla birlikte izah eder misiniz?

İnsanın mahiyetinde nebati, hayvani, insani ve imani gibi çok mertebeler vardır. Üstad, bu bahiste ekseri olarak, bu tabakalara işaret ediyor.

"Biri, cesettir. Evet, cesedin genç iken lâtif, zarif ve güzel gül çiçeğine benzerse de, ihtiyarlığında kuru ve uyuşmuş kış çiçeğine benzer ve tahavvül eder."

İzah: Ceset, burada insanın maddi bedenine işaret ediyor. İnsanın nebati yönü bu cihette galiptir.

"Biri de hayat ve hayvaniyettir. Bunun da sonu ölüm ve zevaldir."

İzah: Bedenin canlılığına ve hayatına işaret ediyor. Hayvaniyet ise; bedenin hayvani gereksinimleridir. Yemek, içmek ve nikah gibi.. Burada hayvanilik galiptir.

"Biri de insaniyettir. Bu ise, zeval ve beka arasında mütereddittir. Dâim-i Bâkînin zikriyle muhafazası lâzımdır."

İzah: İnsanın nebati ve hayvani hissiyatlarından farklı ve üstün olan insani duygulara işaret ediyor. İnsaniliği geliştirip tekemmül ettiren, iman ve ibadetlerdir, bu iman ve ibadet sayesinde inanlık beka kazanır.

"Biri de ömür ve yaşayıştır. Bunun da hududu tayin edilmiştir; ne ileri, ve ne de geri bir adım atılamaz. Bunun için elem çekme, mahzun olma. Tahammülünden âciz, tâkatinden hariç olduğun tûl-i emel yükünü yüklenme."

İzah: İnsanın mahiyetinin dışında, kader kalıplarının tayin etmiş olduğu yaşayış müddetine işaret ediyor. Yani, insan mahiyetindeki bütün tabakaların ömürlerine işaret ediyor ki, bu insanın elinde değildir.

"Biri de vücuttur. Vücut zaten senin mülkün değildir. Onun mâliki ancak Mâlikü'l-Mülktür. Ve senden daha ziyade senin vücuduna şefkatlidir. Binaenaleyh, Mâlik-i Hakikînin daire-i emrinden hariç o vücuda karıştığın zaman zarar vermiş olursun: ümitsizliği intaç eden hırs gibi."(1)

İzah: Vücut, burada varlık anlamındadır. Varlık ise, insan mahiyetini bütünü ile tutar ve kapsar. Yukarıdaki cesetten farklıdır. Vücut, insanın bütün tabakalarını ifade ediyor. Ve her tabakada görülecek çok işler var; vücudun devam ve bekası bu işlerin görülmesine bağlıdır.

(1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Habbe](#)